

**BUDAPESTI  
MUNKAGAZDASÁGTANI FÜZETEK**

BWP. 2000/5

**A külföldi működőtőke-beáramlás hatása  
a munkaerő-piac regionális különbségeire  
Magyarországon**

FAZEKAS KÁROLY

Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Kutatóközpont  
Munkaerőpiaci Kutatások Műhelye

Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem  
Emberi Erőforrások Tanszék

Budapest

Budapesti Munkagazdaságtani Füzetek 2000/5. szám

Magyar Tudományos Akadémia Közgazdaságtudományi Kutatóközpont,  
Munkaerőpiaci Kutatások Műhelye  
Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Emberi  
Erőforrások Tanszék

### **A külföldi működőtőke-beáramlás hatása a munkaerő-piac regionális különbségeire Magyarországon**

Szerző: Fazekas Károly igazgatóhelyettes; az MTA Közgazdaságtudományi  
Kutatóközpontjának tudományos főmunkatársa  
1112 Budapest Budaörsi út 45.  
Telefon: 309-2652 Fax: 319-3151  
E-mail: fazekas@econ.core.hu

## A KÜLFÖLDI MŰKÖDŐTŐKE-BEÁRAMLÁS HATÁSA A MUNKAERŐPIAC REGIONÁLIS KÜLÖNBSÉGEIRE MAGYARORSZÁGON<sup>1</sup>

FAZEKAS KÁROLY

---

*A tanulmány célja, hogy bemutassa a külföldi működő-tőke beruházások hatását a munkaerőpiac regionális különbségeire Magyarországon. Bemutatjuk a külföldi tulajdonú foglalkoztatás területi koncentrációjának jellemzőit és kísérletet teszünk a külföldi tulajdonú foglalkoztatás területi különbségeit meghatározó tényezők feltárására regressziós becslésekkel. Bemutatjuk az elemzéshez használható adatbázisok regionális torzításait és kimutatjuk milyen különbségek figyelhetők a külföldi tulajdonú foglalkoztatást meghatározó tényezők jellemzőiben a nagyvárosi, urbanizált régiókban és a rajtuk kívül eső területeken.*

*A tanulmány második részében bemutatjuk a legfontosabb magyarázó változók hatóerejének időbeli változását és végül megvizsgáljuk a külföldi tulajdonú foglalkoztatás térbeli terjedésének hatását a munkanélküliségi ráták regionális különbségeire. A tanulmány befejező részében összefoglaljuk a helyi foglalkoztatás fejlesztési politika szempontjából legfontosabbnak tartott következtetéseket.*

---

<sup>1</sup> A tanulmány elkészítése során használt KTK kistérségi adatbázist az OKTK A 1259/II sz. kutatási program keretében hoztuk létre.



## BEVEZETÉS

Hazánk a működőtőke-beáramlás célállomásaként kiemelkedő helyet foglal el a kelet-európai országok rangsorában. A régió 14 országába 1998-ig beáramló működő tőke 21,9 százaléka jutott Magyarországra (UN [1999]). Az ország nemzetközi összehasonlításban is igen előkelő helyen áll mind az egy lakosra eső, mind az egységnyi GDP-re eső működőtőke-állomány tekintetében.

A külföldi tulajdon gyors térnyerése döntő hatással volt az ország foglalkoztatási helyzetére. 1992 és 1998 között a Központi Statisztikai Hivatal felmérése<sup>2</sup> szerint a hazai többségi tulajdonban lévő vállalatok csoportjában 800 000 fővel csökkent a foglalkoztatottak száma. Ugyanez idő alatt a külföldi többségi tulajdonban lévő vállalatok létszáma 260 000 fővel növekedett (KSH [2000]). Bár nem tudjuk pontosan elkülöníteni, hogy a már meglévő álláshelyek mekkora hányada került a privatizáció során a külföldi tulajdonú vállalatokhoz, mekkora arányt képviselnek a később megszüntetett, illetve a külföldi tulajdonú vállalatok által újonnan létrehozott álláshelyek, a szakemberek szerint a működőtőke-beáramlás összességében pozitív nettó hatással volt a foglalkoztatottak számára (Diczházi [1997], Hamar [1999]).

Az 1. ábrán látható, hogy a létszám bővülése a száz százalékban külföldi tulajdonban lévő vállalatoknál volt a leggyorsabb. 1998-ban a vállalati szektor alkalmazottainak már az egyharmada külföldi tulajdonú vállalatnál dolgozott. A külföldi tulajdonú foglalkoztatás aránya néhány ágazatban a 80 százalék fölé emelkedett (Oszlai [1999]).

A külföldi foglalkoztatás terjedése jelentős hatással volt a munkaerőpiac „árrendszerére”. A külföldi többségi tulajdonban lévő vállalatok átlagos bruttó bérszínvonala 1998-ban közel ötven százalékkal haladta meg a hazai tulajdonban lévő vállalatokét. Bár a különbségek jelentős része összetételhatásoknak köszönhető, a külföldi tulajdonú vállalatok magasabb tőkeerejük és termelékenységük miatt általában az adott munkaköri, képzettségi kategóriákon belül is magasabb béreket fizetnek. A felmérések azt mutatják, hogy a külföldi tulajdonú vállalatok alkalmazottai fiatalabbak, képzetebbek és az adott képzettségi kategóriákon belül is magasabb béreket kapnak, mint a hazai tulajdonban

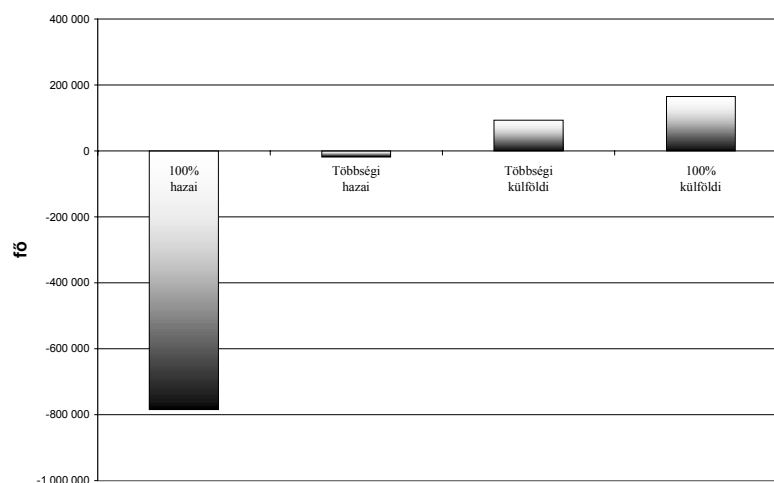
---

<sup>2</sup> A KSH-nak a külföldi tulajdonú vállalatokra vonatkozó adatbázisa a társasági adó hatálya alá eső egyszerű és kettős könyvvitelre kötelezett társas vállalkozásokat, valamint társasági adót fizető egyéni vállalkozások adatait tartalmazza a pénzügyi szolgáltatásba tartozó vállalatok kivételével (KSH [2000]).

lévő vállalatoknál dolgozó kollégáik. Mi több, a külföldi tulajdonban lévő vállalatok a termelékenyebb munkaerőt és a termelékenyebb technológiát az általuk használt jobb munkaszervezési módszereknek köszönhetően lényegesen hatékonyabban kapcsolják össze a termelési folyamat során, mint a hazai tulajdonú vállalatok (KSH [2000], Fazekas és Köllő [1999], Köllő [1998], [1999]).

1. ábra

**A foglalkoztatottak számának változása a vállalati szektorban  
a hazai és külföldi tulajdon aránya szerinti csoportokban 1992–1998  
között**



Forrás: KSH-KMT adatbázis.

Megjegyzés: a pénzügyi szolgáltatási szektorba tartozó vállalatok kivételével.

A kedvező országos adatok mögött azonban megdöbbentően nagy regionális különbségek húzódnak meg. A külföldi tulajdonú vállalatok sűrűségében, a külföldi tulajdonú foglalkoztatás súlyában, a vállalatok méretében, technológiai színvonalában, az alkalmazott vezetési módszerekben, a munkaerő összetételében, a bérek színvonalában hatalmas területi különbségek mutathatók ki.

A jelek szerint a külföldi tulajdonú foglalkoztatás területi különbségei szorosan kapcsolódnak a munkaerőpiac regionális különbségeihez. Minél magasabb a külföldi tulajdonú vállalatoknál foglalkoztatottak aránya egy régióban, annál alacsonyabb ott a munkanélküliségi ráta, magasabb a foglalkoztatottak aránya és a foglalkoztatottak kereseti színvonala (Fóti [1995], Hunya [1997], [1999], Hamar [1999]).

Kézenfekvőnek tűnik a következtetés: az alacsony munkanélküliségű régiókban a kedvező munkaerőpiaci helyzet legalább is jelentős részben a külföldi foglalkoztatás terjedésének köszönhető, így a külföldi tulajdon

területi koncentrációjának csökkentésével, a külföldi tőkének az elmaradott régiókba történő beáramoltatásával csökkenthetők a munkaerőpiac regionális különbségei, javítható az elmaradott régiók foglalkoztatási helyzete.

Mielőtt elhamarkodott következtetéseket vonnánk le az alacsony regionális munkanélküliségi ráták és a magas külföldi működőtőke-beáramlás egybeeséséből, vizsgáljuk meg, hogy mely tényezők határozzák meg leginkább a külföldi tulajdonú foglalkoztatás területi különbségeit.

### **A külföldi működőtőke-beáramlás területi koncentrációjának jellemzői**

A 2. és 3. ábra jól érzékelteti a külföldi működőtőke-beáramlás területi koncentrációját. Látható, hogy a központi régióba (Budapest és Pest megye), valamint további két osztrák határ menti megyébe (Győr-Moson-Sopron és Vas megye) került a külföldi működő tőke közel háromnegyed része. A ország keleti részén csupán a leginkább iparosodott Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található számottevő külföldi befektetés. A KSH adatai a külföldi tulajdonú foglalkoztatás területi eloszlására a működő tőkéhez hasonló, bár annál némileg kiegyenlítettebb képet mutatnak. 1998-ban a külföldi tulajdonú foglalkoztatottak 60 százaléka dolgozott a négy leginkább preferált régióban<sup>3</sup> működő vállalatnál. A témával foglalkozó elemzések a többi kelet-európai országban is hasonló összefüggéseket mutatnak: a külföldi tőke elsősorban a fővárosok körzetéhez, másodsorban pedig a nyugati határhoz közeli régiókhoz vonzódik, és elkerüli az egyes országok keleti régióit (*Hunya* [1997], [1999], *Pavlinek and Smith*, [1998]).

A 3. ábra azt jelzi, hogy a külföldi működő tőke területi koncentrációja nem csökkent az évek során. A piacgazdaság első éveiben kedvező helyzetbe került megyék az átalakulás végén is a „győztesek” között voltak.

---

<sup>3</sup> Budapest, Pest, Győr-Moson-Sopron, Vas megyék.

2. ábra

**A külföldi működőtőke-állomány és a külföldi tulajdonú foglalkoztatás eloszlása a megyék között 1998-ban**

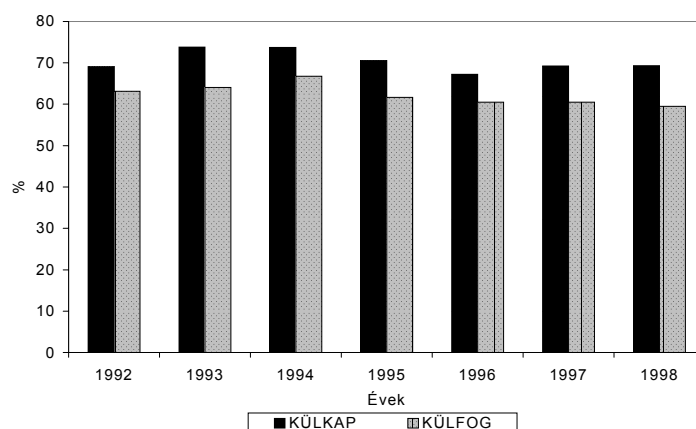
*Fekete oszlop:* A régió részesedése az összes külföldi tulajdonú vállalatnál foglalkoztatottból

*Szürke oszlop:* A régió részesedése az összes külföldi működőtőke-állományból

*Forrás* KSH-KMT adatbázis

3. ábra

**A preferált régiók részesedése a külföldi működőtőke-állományból és a külföldi tulajdonú foglalkoztatottak létszámából 1998-ban**



*Megjegyzés:* Preferált régiók: Budapest, Pest, Győr-Moson-Sopron és Vas megyék.

KÜLKAP: A régió részesedése az összes külföldi működőtőke-állományból.

KÜLFOG: A régió részesedése az összes külföldi tulajdonú vállalatnál foglalkoztatottból.

*Forrás:* KSH-KMT adatbázis